

Психологічні особливості екзаменаційної тривожності у студентів-психологів

 Скворчевська Євгенія Леонідівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та права
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва
Харківська область, п/в «Докучаєвське – 2», Україна, 62483
<https://orcid.org/0000-0002-7647-2042>
e-mail: ebeniaskr@gmail.com

У статті розглянуто проблему психологічних особливостей екзаменаційної тривожності у студентів-психологів. Представлені результати дослідження особливостей екзаменаційної тривожності. Виявлені особливості екзаменаційної тривожності в період сесії і в міжсесійний період. Вивчені особливості особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності в період сесії і в міжсесійний період. Визначено специфіку екзаменаційної тривожності студентів-психологів різної статі з різною успішністю. Досліджені взаємозв'язки показників екзаменаційної тривожності з показниками особистісної та реактивної тривожності, успішності та мотивації.

Ключові слова: тривога; особистісна тривожність; ситуативна тривожність; мотивація; студенти-психологи; екзаменаційна тривожність.

Постановка проблеми. В даний час в психологічній науці актуальним є вивчення проблеми екзаменаційної тривожності у студентів-психологів, яка безпосередньо впливає на навчальне і суцільне життя студентів. Активний ритм життя, соціальні вимоги і динамічно мінливі умови життєдіяльності студентів під час навчання у ЗВО сприяють розвитку тривожних станів. Актуальності набуває проблема визначення екзаменаційної тривожності і факторів ризику формування тривожних станів у студентів-психологів. Дана проблема важлива і з точки зору визначення причин тривожних станів і способів профілактики даних станів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичною основою роботи з'явилися фундаментальні праці з вивчення проблеми тривожності і розвитку особистості в період юності і ранньої дорослості, особливо студентського віку вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Поняття «тривожності» досліджували такі вітчизняні: Т. С. Аслоян, Ф. Б. Березін, Р. М. Білоус, О. М. Галієва, Г. О. Гулько, Є. Б. Єгорова, Є. М. Коць, А. М. Прихожан, І. С. Саннікова, Ю. В. Щербатих та ін. та закордонні вчені: Ч. Д. Спилбергер, З. Фрейд, К. Хорні та ін.

Екзаменаційну тривожність досліджували такі вітчизняні: В. М. Богущ, Н. Ю. Діомідова, А. В. Колчигіна, І. О. Корнієнко, М. А. Кузнецов, Т. О. Михайловська, Є. О. Неведомська та ін.

Особливості студентського віку вивчали: І. О. Зимня, І. С. Коць, І. Ю. Кулагіна, В. Н. Колюцький, Р. С. Немов та ін.

Мета статті – виявлення психологічних особливостей екзаменаційної тривожності у студентів-психологів.

Завдання статті:

1. Виявити особливості екзаменаційної тривожності в період сесії і в міжсесійний період.

2. Вивчити особливості особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності в період сесії і в міжсесійний період.

3. Визначити специфіку екзаменаційної тривожності студентів-психологів різної статі з різною успішністю.

4. Вивчити взаємозв'язки показників екзаменаційної тривожності з показниками особистісної та реактивної тривожності, успішності та мотивації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період навчання у ЗВО значно впливає на формування особистості, тому проблема тривожності студентів особливо актуальна на першому та п'ятому курсі, так як пов'язана із соціальною та психологічною адаптацією.

Одним зі стресогенних факторів, що впливає на погіршення здоров'я студентів, є загальна стресогенна система організації екзаменаційних випробувань. Іспит є ситуацією, що несе в собі істотний елемент невизначеності, що полягає, перш за все, в невідомості результату. Екзаменаційна сесія насичена різноманітними емоціями, які надають той чи інший вплив на результативність задачі іспитів.

О. М. Галієва (2019, с. 32) зазначає, що поняття «тривога» описує процес очікування небезпеки або стану, який характеризується суб'єктивним відчуттям занепокоєння. Поняття «тривожність» характеризує особистісні якості та властивості особистості або стану дискомфорту.

Згідно Г. О. Гулько (2019) «тривога» та «тривожність» представляють собою складні та багатогранні поняття, у яких збігаються не лише афективні, але й інші компоненти, які відіграють важливу роль у розумінні цих понять.

Є. М. Коць (2018) встановлено, вищі показники соціальної тривожності жінок порівняно із чоловіками. Чоловіки більшою мірою схильні

порушувати норми та правила, заперечувати існуючі цінності та загально визнані зразки поведінки, тоді як жінки вдаються до маскування власної тривожності за допомогою одягу, конкретних поведінкових актів тощо. Доведено, що жінкам притаманні переважно захисні стратегії, тоді як чоловікам характерні гіперкомпенсуючі стратегії як засіб зменшення соціальної тривожності.

Н. Ю. Діомідовою (2016, с. 127) виявлено, що існує три типи оцінної тривожності – «Екзаменаційна тривожність», «Екзаменаційна тривожність і збудження», «Емоційне збудження на іспиті», перший із яких характеризується когнітивною оцінною тривожністю, третій – емоційними характеристиками, а другий – об'єднує як когнітивну, так і афективну складові оцінної тривожності. Навчальна успішність є фактором оцінної тривожності, зокрема висока успішність передбачає високу екзаменаційну тривожність та збудження, тобто як когнітивні особливості екзаменаційної тривожності, представленої сумнівами в успіху на іспиті, так і бурхливі афективні переживання, представлені нервовістю, збудженням, дратівливістю та агресією. Неуспішні студенти мають помірну оцінну тривожність, тобто ситуація іспиту їх не хвилює, або, навпаки, характеризуються вираженими негативними емоційними станами (злістю, агресією, гнівом).

Як зауважує І. О. Корнієнко (2015, с. 148), ситуації іспиту студенти відносяться неоднозначно, і досить часто ця ситуація втрачає свою значимість в процесі навчання. Більшість опитаних сприймають екзаменаційну ситуацію як стресову, таку, що примушує реагувати на неї станом тривоги.

Р. М. Білоус та І. С. Саннікова (2019) визначають тривожність як стан особистості, ознаками якого є надмірне занепокоєння, стурбованість, психофізіологічне напруження за відсутності конкретного предмету тривоги, негативні переживання, їх інтенсивність, мінливість і наявність соматичних порушень.

Є. Б. Єгорова та Т. С. Аслоян (2019) зауважують, що впродовж життя індивідуальний рівень тривожності може змінюватися. Істотно на нього можуть впливати такі чинники, як кардинальні зміни умов життя протягом тривалого часу, але можливі і менш суттєві зміни, які впливають на емоційний стан людини. Дані зміни можуть здійснюватися як під впливом зовнішніх факторів, так і внутрішніх.

Є. О. Неведомська та Т. О. Михайловська (2016) зазначають, що рівень особистісної тривожності залежить від типу темпераменту. Меланхолійний тип темпераменту обумовлений слабкою нервовою системою і характеризується емоційною нестійкістю (нейротичністю), що й зумовлює

високий рівень особистісної тривожності. Для більшості холериків, також характерна висока особистісна тривожність, у зв'язку з невірноваженістю їх нервових процесів. Флегматики та сангвініки мають сильну нервову систему, вони є емоційно стійкими типами, для яких характерна стійкість по відношенню до зовнішніх подразників, у них переважає низький та помірний рівні особистісної тривожності.

Дослідження психологічних особливостей екзаменаційної тривожності проводилося в Українській інженерно-педагогічній академії (м. Харків). Учасниками дослідження є студенти факультету практичної психології – дівчата (24 чол.) і юнаки (20 чол.), які навчаються на другому і третьому курсі. Загальна кількість досліджуваних у вибірці – 44 людини.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, анкетування студентів, психологічні методи дослідження, математична обробка результатів.

Для проведення дослідження були використані наступні методики:

1. Методика «Визначення рівня тривожності в ситуаціях перевірки знань» (на основі модифікованої методики багатовимірної оцінки тривожності О. Є. Роміцина).

2. «Тест екзаменаційної тривожності» (Елперт і Хейбер).

3. «Тест особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності» (Ч. Д. Спілбергера – Ю. Л. Ханіна).

4. Методика «Діагностика навчальної мотивації студентів» (А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєва).

Приймемо до розгляду результатів дослідження. Спочатку зупинимося на оцінці результатів діагностики екзаменаційної тривожності досліджуваних, яка проводилася з використанням методики «Визначення рівня тривожності в ситуаціях перевірки знань» (на основі модифікованої методики багатовимірної оцінки тривожності О. Є. Роміцина). Результати з екзаменаційної тривожності юнаків та дівчат в міжсесійний і сесійний періоди представлені в таблиці 1.

З таблиці 1 видно, що в цілому юнаки характеризуються меншою екзаменаційною тривожністю, ніж дівчата як в сесійний, так і в міжсесійний період.

У міжсесійний період середнє значення екзаменаційної тривожності у юнаків становить 4,45, що відповідає середньому рівню екзаменаційної тривожності (за критеріями для юнаків), а у дівчат – 6,79, що також відповідає середньому рівню екзаменаційної тривожності (за критеріями для дівчат). Виявлена відмінність є статистично значущою (U-критерій Манна-Уїтні - 4,284 при $p \leq 0,01$).

Таблиця 1. Середні значення екзаменаційної тривожності у юнаків і дівчат до сесійної і міжсесійний період

Категорія досліджуваних	Середнє значення показника екзаменаційної тривожності / (рівень)	U-критерій Манна-Уїтні
Міжсесійний період		
Юнаки	4,45 (середній)	- 4,284 при $p \leq 0,01$
Дівчата	6,79 (середній)	
Сесія		
Юнаки	5,9 (підвищений)	- 5,655 при $p \leq 0,001$
Дівчата	8,81 (підвищений)	
Юнаки T - критерій Вілкоксона -2,044, при $p \leq 0,05$ Дівчата T - критерій Вілкоксона -4,882 при $p \leq 0,01$		

У сесійний період середнє значення екзаменаційної тривожності у юнаків становить 5,9, що вже відповідає підвищеному рівню екзаменаційної тривожності (за критеріями для юнаків), а у дівчат – 8,81, що також відповідає підвищеному рівню екзаменаційної тривожності (за критеріями для дівчат). Виявлена відмінність є статистично значущою (U-критерій Манна-Уїтні - 5,655 при $p \leq 0,001$). Слід звернути увагу, що як у

юнаків, так і у дівчат в сесійний період екзаменаційна тривожність підвищилася. Однак, виявлений зсув в показнику екзаменаційної тривожності у дівчат є більш значним, ніж у юнаків (юнаки T – критерій Вілкоксона -2,044, при $p \leq 0,05$; дівчата T – критерій Вілкоксона -4,882 при $p \leq 0,01$).

Перейдемо до розгляду результатів «Тесту екзаменаційної тривожності» (Елперт і Хейбер). Результати представлені в таблиці 2.

Таблиця 2. Результати «Тесту екзаменаційної тривожності» (Елперт і Хейбер)

Показники	Значення показників екзаменаційної тривожності		U-критерій Манна-Уїтні
	юнаки	дівчата	
«ААТ -» екзаменаційна тривожність, яка заважає досягненням	49,43	68,51	- 5,178 при $p \leq 0,01$
«ААТ +» - екзаменаційна тривожність, яка сприяє досягненням	47,0	23,33	5,354 при $p \leq 0,01$

З таблиці 2 видно, що у юнаків рівень «ААТ – екзаменаційна тривожність, яка заважає досягненням», значно нижче, ніж у дівчат. Виявлена відмінність є статистично значущою (U-критерій Манна-Уїтні - 5,178 при $p \leq 0,01$). Отже, у дівчат, на відміну від юнаків, екзаменаційна тривожність негативно позначається на результатах діяльності в період підготовки до заліків та іспитів і проходження заліково-екзаменаційних випробувань. Цей висновок підтверджується результатами діагностики «ААТ +» - екзаменаційної тривожності, яка сприяє досягненням. За цим показником юнаки випереджають дівчат. Виявлена відмінність є статистично значущою (U-критерій Манна-Уїтні 5,354 при $p \leq 0,01$).

Тепер перейдемо до розгляду результатів «Тесту особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності» (Ч. Д. Спілбергера – Ю. Л. Ханіна). Результати показані в таблиці 3. Зауважимо, що шкала ситуаційної тривожності застосовувалася двічі – в міжсесійний період і в період сесії, це також відображено в таблиці 3.

Як видно з таблиці 3 юнаки характеризуються більш низькими значеннями особистісної та ситуативної (реактивної) тривожності, ніж дівчата. Виявлені відмінності виявилися статистично значущими: особистісна тривожність U-критерій Манна-Уїтні -4,792 при $p \leq 0,01$, ситуативна (реактивна) тривожність U-критерій Манна-Уїтні - 9,354 при $p \leq 0,001$. При порівнянні отриманих результатів ми побачили, що показники особистісної та ситуативної (реактивної) тривожності у юнаків відповідають середньому рівню. У дівчат ці показники знаходяться на порозі між середнім і високим рівнем тривожності. Таким чином, в цілому юнаки вибірки досліджуваних більш тривожні, ніж дівчата. Тепер слід звернути увагу на показники значущості зсуву в показнику ситуативної (реактивної) тривожності у юнаків і дівчат в період сесії. Згідно з отриманими даними, в період сесії ситуативна (реактивна) тривожність і у юнаків, і у дівчат значимо підвищилася, причому у дівчат зрушення більш значний. Юнаки – T - критерій Вілкоксона -4,916, при $p \leq 0,01$, дівчата –

T - критерій Вілкоксона -9,832 при $p \leq 0,001$. Відповідно до критеріїв тесту особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності показники ситуативної тривожності у досліджуваних юнаків залишилися в межах середнього рівня, у дівчат – досягли високого рівня.

Таблиця 3. Результати тесту особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності (Ч. Д. Спілбергера - Ю. А. Ханіна)

Показники	Значення показників екзаменаційної тривожності		U-критерій Манна-Уїтні
	юнаки	дівчата	
Особистісна тривожність	36,65	43,33	- 4,792 при $p \leq 0,01$
Ситуативна (реактивна) тривожність: міжсесійний період	34,8	43,62	-9,354 при $p \leq 0,001$
Ситуативна (реактивна) тривожність: період сесії	42,0	55,92	-8,136 при $p \leq 0,01$
Значимість зсуву в показнику ситуативної тривожності в період сесії: Юнаки T – критерій Вілкоксона -4,916, при $p \leq 0,01$ Дівчата T – критерій Вілкоксона -9,832 при $p \leq 0,001$			

Перейдемо до опису результатів методики (А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація «Діагностики навчальної мотивації студентів» Н. Ц. Бадмасва). Результати представлені в таблиці 4.

Таблиця 4. Результати діагностики навчальної мотивації у студентів (за методикою А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмасва)

Домінуючі мотиви	Юнаки		Дівчата	
	Кіл-ість досл.	%	Кіл-ість досл.	%
Комунікативні мотиви	4	20	4	16,67
Мотиви уникнення	5	25	-	-
Мотиви престижу	1	5	4	16,67
Професійні мотиви	4	20	8	33,33
Мотиви творчої самореалізації	2	10	2	8,33
Навчально-пізнавальні мотиви	2	10	6	25
Соціальні мотиви	2	10	-	-

З таблиці 4 видно, що серед домінуючим мотивів навчальної мотивації в групі юнаків переважають мотиви уникнення, комунікативні та професійні мотиви. У дівчат навчальна діяльність переважна збуджується професійними і навчально-пізнавальними мотивами. На етапі планування дослідження у нас виникло припущення, що у

досліджуваних буде виявлятися взаємозв'язок між показниками тривожності, академічної успішності та навчальної мотивації. Для перевірки цієї гіпотези ми провели кореляційний аналіз даних (коефіцієнт кореляції Пірсона). Отримані дані представлені в таблиці 5.

Таблиця 5. Значні кореляції показників тривожності, академічної успішності та навчальної мотивації у студентів

Показники	АУ	ЕТ	ААТ -	ААТ +	ОТ	СТ
Академічна успішність		0,429 $p \leq 0,01$	- 0,617 $p \leq 0,001$	0,605 $p \leq 0,001$	0,327 $p \leq 0,05$	0,404 $p \leq 0,01$
Комунікативні мотиви			- 0,348 $p \leq 0,05$	0,373 $p \leq 0,05$		
Мотиви уникнення	- 0,361 $p \leq 0,05$	-0,462 $p \leq 0,01$	-0,572 $p \leq 0,001$	0,501 $p \leq 0,001$	-0,454 $p \leq 0,01$	-0,42 $p \leq 0,01$
Мотиви престижу	0,363 $p \leq 0,05$					
Професійні мотиви			- 0,322 $p \leq 0,05$			
Мотиви творчої самореалізації						
Навчально-пізнавальні мотиви	0,676 $p \leq 0,001$	0,618 $p \leq 0,001$	0,34 $p \leq 0,05$	- 0,327 $p \leq 0,05$	0,451 $p \leq 0,01$	0,602 $p \leq 0,001$
Соціальні мотиви						

Примітка: АУ- академічна успішність. ЕТ – екзаменаційна тривожність. ААТ - –екзаменаційна тривожність, яка заважає досягненням. ААТ + – екзаменаційна тривожність, яка сприяє досягненням. ОТ – особистісна тривожність. СТ – ситуативна тривожність.

З таблиці 5 видно, що показник академічної успішності позитивно корелює з усіма показниками тривожності (від $0,327 \leq 0,05$ до $0,605 \leq 0,001$), за винятком показника «ААТ-» – екзаменаційна тривожність, яка заважає досягненням ($- 0,617 \leq 0,001$). Таким чином, академічна успішність і ситуація перевірки знань у студентів викликає зростання тривоги і занепокоєння. В результаті кореляційного аналізу були також виявлені позитивні кореляційні зв'язки між успішністю та навчально-пізнавальними мотивами ($0,676 \leq 0,001$) і мотивами престижу ($0,363 \leq 0,05$), негативна кореляційний зв'язок з мотивами уникнення ($- 0,361 \leq 0,05$). Це означає, що студенти, навчальна діяльність яких спрямована навчально-пізнавальними мотивами і мотивами престижу, характеризуються більш високою успішністю, на відміну від студентів з мотивами уникнення.

В ході кореляційного аналізу також виявилися кореляційні зв'язки між показниками тривожності і мотивами уникнення та навчально-пізнавальними мотивами. Причому в більшості випадків мотив уникнення негативно корелює з показниками тривожності (від $-0,42 \leq 0,01$ до $-0,462 \leq 0,01$), за винятком показника «ААТ + - екзаменаційна тривожність, яка сприяє досягненням» ($0,501 \leq 0,001$). Зворотна тенденція спостерігається в кореляції показників тривожності і навчально-пізнавальної мотивації. Показник навчально-пізнавального мотиву позитивно корелює з показниками тривожності (від $0,34 \leq 0,05$ до $0,618 \leq 0,001$), і тільки з показником «ААТ + - екзаменаційна тривожність, яка сприяє досягненням» виявлено зворотний кореляційний зв'язок ($- 0,327 \leq 0,05$). Була також виявлена негативна значуща кореляція між показником професійних мотивів і показником «ААТ-екзаменаційна тривожність, яка заважає досягненням» ($- 0,322 \leq 0,05$).

Отже, студенти-психологи, навчальна діяльність яких спрямована мотивами уникнення, характеризуються меншою тривожністю і проявляють менше занепокоєння з приводу іспитів, на відміну від студентів з навчально-пізнавальною мотивацією. Студенти-психологи, навчальна діяльність яких спрямовується професійним мотивом, характеризуються меншою тривожністю.

За результатами проведеного емпіричного дослідження можна зробити наступні **висновки**:

1. Виявлено особливості екзаменаційної тривожності студентів-психологів в період сесії і в міжсесійний період. Дівчата характеризуються більш високою екзаменаційної тривожністю, ніж юнаки. У сесійний період великим емоційним неблагополуччям, пов'язаною з екзаменаційною тривожністю, характеризуються і більшому ступені дівчата, ніж юнаки.

2. Вивчено особливості особистісної та реактивної (ситуативної) тривожності студентів-психологів в період сесії і в міжсесійний період.

Юнаки характеризуються більш низькими значеннями особистісної та ситуативної (реактивної) тривожності, ніж дівчата. Показники особистісної та ситуативної (реактивної) тривожності у юнаків відповідають середньому рівню. У дівчат ці показники знаходяться на порозі між середнім і високим рівнем тривожності. У цілому юнаки вибірки більш тривожні, ніж дівчата.

3. Вивчена специфіка екзаменаційної тривожності студентів-психологів різної статі з різною успішністю. У юнаків рівень екзаменаційної тривожності, що заважає досягненням, значно нижче, ніж у дівчат. Це дозволяє зробити висновок, що саме у дівчат, на відміну від юнаків, виявлена екзаменаційна тривожність, яка негативно позначається на результатах діяльності в період підготовки до заліків та іспитів і проходження заліково-екзаменаційних випробувань. Виявлений рівень екзаменаційної тривожності в більшості випадків стимулює і сприяє діяльності юнаків в період підготовки до заліків та іспитів і проходження заліково-екзаменаційних випробувань, ніж дівчат.

4. Вивчено взаємозв'язки показників екзаменаційної тривожності з показниками особистісної та реактивної тривожності, успішності та мотивації студентів. Серед домінуючих мотивів навчальної мотивації в групі юнаків переважають мотиви уникнення, комунікативні та професійні мотиви. У дівчат навчальна діяльність спрямовується професійними і навчально-пізнавальними мотивами.

Перспективи дослідження. Проведене емпіричне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективою наукових досліджень є виявлення взаємозв'язків між тривожністю і локусом-контролю студентів-психологів. Потреба в цих знаннях виражається не тільки в науковому, але й практичному інтересі, оскільки вони відкривають можливості цілісного розуміння особистості.

Список посилань

- Білоус, Р. М. & Саннікова, І. С. (2019). Психологічні особливості тривожності студентської молоді. *Теорія і практика сучасної психології*. 2(5), 25-28. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.5-2.5>
- Галієва, О. М. (2019). Диференціація понять «тривога» та «тривожність». *Психологія та соціальна робота*. 24, 1(49), 32-48. [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2019.1\(49\).185763](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2019.1(49).185763)
- Гулько, Г. О. (2017). *Психологічні чинники актуалізації особистісних властивостей тривожного спектру в ситуації досягнення*. (Дис. канд. психол. наук). Київський національний університет імені Т. Шевченка, Київ. http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/974/dis_Gulko%20GO.pdf
- Діомідова, Н. Ю. (2016). Психічні стани успішних та неуспішних студентів у ситуації іспиту *Психологія і особистість*. 1(9), 119-128. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/537614.pdf>
- Єгорова, О. Б. & Аслоян, Т. С. (2019). Роль самоактуалізації в подоланні тривожності у дівчат та

- юнаків, студентів педагогічних вишів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 6(98). 339-348. <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/197472/197651>
- Корнієнко, І. О. (2015). Проблема опанування у ситуації високої тривожності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Педагогіка та психологія»*. Випуск 1(1), 147-152. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2015_1_37.
- Котць, Є. М. (2018). *Психологічні особливості когнітивно-поведінкових стратегій осіб із соціальною тривожністю* (Автореф. дис. канд. психол. наук). Луцьк. 20 с. Доступно: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Kots-YE.M.-Avtoferat.pdf>
- Неведомська, Є. О. & Михайловська, Т. О. (2016). Як подолати педагогу тривожність студентів? *Освітлогічний дискурс*. 1(13). 131-144. <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/346>
- References**
- Bilous, R. M. & I. S. Sannikova (2019). Psychological features of student youth anxiety. *Teorija i praktika suchasnoї psiholog.* 2(5), 25-28. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.5-2.5>
- Galieva, O. M. (2019). Differentiation of the concepts of «anxiety» and «anxiety». *Psihologija ta social'na robota*. 24. 1(49). 32-48. [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2019.1\(49\).185763](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2019.1(49).185763)
- Gul'ko, G. O. (2017). *Factors of actualization of the personal properties of the anxious spectrum in a situation of achievement: (Dis. kand. psihol. nauk)*. Kievskij nacional'nyj universitet imeni T. Shevchenko, Kiev. http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/974/dis_Gulko%20GO.pdf
- Diomidova, N. Ju. (2016). Mental states of successful and unsuccessful students in an exam situation. *Psihologija i osobistist'*. 1(9). 119-128. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/537614.pdf>
- Egorova, O. B. & T. S. Aslonjan (2019). The role of self-actualization in overcoming anxiety in girls and boys, students of pedagogical universities. *Gumanizacija natchal'no-vibornogo procesu*. 6(98). 339-348. <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/197472/197651>
- Kornienko, I. O. (2015). The problem of mastering in a situation of high anxiety. *Naukovij visnik Mukachiv's'kogo derzhavnogo universitetu, Serija «Pedagogika ta psihologija»*. Vypusk 1(1). 147-152. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2015_1_37.
- Koc', Є. М. (2018) *Psychological features of cognitive-behavioral strategies of persons with social anxiety: (Avtoferat. dis. kand. psihol. nauk)*. Luck. 20 s. <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Kots-YE.M.-Avtoferat.pdf>
- Nevedoms'ka, Є. О. (2016). How can a teacher overcome student anxiety. *Osvitologichnij diskurs*. 1(13). 131-144. <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/346>

Skvorchevska Yevheniia Leonidivna

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Psychology and Law Kharkiv National Agrarian University. V. V. Dokuchaeva Kharkiv region, p/o «Dokuchaevskoe – 2», Ukraine, 62483

The article analyzes the problem of psychological characteristics of examination anxiety among psychology students. The results of the examination anxiety characteristics study are presented. Girls are characterized by a higher test anxiety than boys. During the session period, girls are characterized by a greater emotional distress associated with examination anxiety than boys. The peculiarities of personal and reactive (situational) anxiety of psychology students during the session and in the intersessional period were studied. Young men are characterized by lower values of personal and situational (reactive) anxiety than girls. For girls, these indicators are on the threshold between the average and high levels of anxiety. In general, the boys in the sample are more anxious than the girls. The specificity of examination anxiety of different sex's psychology students with different academic performance has been studied. In boys, the level of examination anxiety, interferes with achievement, is significantly lower than in girls. This allows us to conclude that it is in girls, in contrast to boys, that examination anxiety is found, which negatively affects the results of activity during the preparation for tests and exams and passing the test and examination tests. The revealed level of examination anxiety in most cases stimulates and promotes the activities of young men in the period of preparation for tests and exams and passing the test and examination tests than girls. The interrelationships of examination anxiety indicators with indicators of personal and reactive anxiety, success and motivation of students have been studied. Among the dominant motives of educational motivation in the group of young men, avoidance, communicative and professional motives prevail. For girls, educational activity is directed by professional and educational-cognitive motives. Correlation analysis showed that psychology students, whose educational activity is directed to avoidance motives, are characterized by less anxiety and show less anxiety about exams, in contrast to students with educational and cognitive motivation. Psychology students, whose educational activity is guided by a professional motive, are characterized by less anxiety.

Keywords: *anxiety; personal anxiety; situational anxiety; motivation; psychology students; examination anxiety.*

Скворчевская Евгения Леонидовна

кандидат психологических наук, доцент кафедры педагогики, психологии и права Харьковской национальной аграрной университет имени В.В. Докучаева Харьковская область, п/о «Докучаевское – 2», Украина, 62483.

В статье рассмотрена проблема психологических особенностей экзаменационной тревожности у студентов-психологов. Представлены результаты исследования особенностей экзаменационной тревожности. Выявлены особенности экзаменационной тревожности в период сессии и в межсессионный период. Изучены особенности личностной и реактивной (ситуативной) тревожности в период сессии и в межсессионный период. Определена специфика экзаменационной тревожности студентов-психологов разного пола с разной успеваемостью. Исследованы взаимосвязи показателей экзаменационной тревожности с показателями личностной и реактивной тревожности, успешности и мотивации.

Ключевые слова: *тревога; личностная тревожность; ситуативная тревожность; мотивация; студенты-психологи; экзаменационная тревожность.*